

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק דלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקצו

ערב שבת-קודש
פרשת וישב
כ"ג בכסלו ה'תשס"ו

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ב בכסלו ה'תשס"ו – כ"ט בכסלו ה'תשס"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ב בכסלו	ה' נדרים. פרק י-יב.	ה' מכירה. פרק ד.	מ"ע צה.
ש"ק	כ"ג בכסלו	פרק יג. ה' נזירות... בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ה.	מ"ע צה. צב. מל"ת רט.
א'	כ"ד בכסלו	פרק ג-ה.	פרק ו.	מל"ת רב. רג. רד.
ב'	כ"ה בכסלו	פרק ו-ח.	פרק ז.	מל"ת רה. רו. רח. רז.
ג'	כ"ו בכסלו	פרק ט-י. ה' ערכין וחרמין... בפרקים אלו. פרק א.	פרק ח.	מ"ע צג. קיד.
ד'	כ"ז בכסלו	פרק ב-ד.	פרק ט.	מ"ע קטו. קטז. קיז.
ה'	כ"ח בכסלו	פרק ה-ז.	פרק י.	מ"ע קמה. מל"ת קי.
ו'	כ"ט בכסלו	פרק ח. תהי ידך וגו'. ספר זרעים והוא ספר שביעי... ה' כלאים... בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק יא.	מל"ת קיא. רטו.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
5.08	4.41.3	12.10	11.40	9.07	6.44	5.43	5.21	4.32	ו', כ"ב בכסלו
5.08	4.41.8	12.10	11.40	9.10	6.45	5.44	5.21	4.33	ש"ק, כ"ג בכסלו
5.09	4.42.4	12.11	11.41	9.10	6.45	5.44	5.21	4.33	א', כ"ד בכסלו
5.10	4.43.0	12.11	11.41	9.10	6.46	5.44	5.22	4.33	ב', כ"ה בכסלו
5.10	4.43.6	12.12	11.42	9.11	6.46	5.45	5.22	4.34	ג', כ"ו בכסלו
5.11	4.44.3	12.12	11.42	9.11	6.46	5.45	5.23	4.34	ד', כ"ז בכסלו
5.11	4.44.9	12.13	11.43	9.12	6.47	5.46	5.23	4.35	ה', כ"ח בכסלו
5.12	4.45.6	12.13	11.43	9.12	6.47	5.46	5.23	4.35	ו', כ"ט בכסלו

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

באר-שבע		חיפה		תל-אביב		ירושלים		פרשת	
צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י
5.24	4.24	5.20	4.08	5.22	4.19	5.21	4.05	וישב	
5.28	4.28	5.24	4.13	5.27	4.23	5.25	4.09	מקץ	

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודרמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מו"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: <http://chabad.org.il> דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

נדרשת עבודה פשוטה - בלי חכמות ובלי פשט'לאך

יעקב היה במצב של ישיבה – "וישב" – בניינים ארציים, כדי לברר את ניצוצות הקדושה שבהם ולהעלותם ל"אביו" שבשמים □ יהודי לא צריך לחפש עניינים גדולים דווקא, אלא הוא צריך ללכת, לברר ולהעלות את ניצוצות הקדושה שנמצאים בעולם □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

השבת הנ"ל יוצא מן הכלל, בהתאם לאיגרת-הקודש קטונתי הנ"ל, בגלל החשש מפני עניינים בלתי רצויים כו' – אזי נתחזק עוד יותר אצל החסידים הספק כיצד יהיה סדר ההנהגה בי"ט כסלו.

ואז הציע החסיד ר' יעקב מסמיליאן, שהיה השד"ר של כולל חב"ד – שהחסידים ימסרו לו את הכספים בהקדם האפשרי, ובמילא יוכל להגיע לאדמו"ר הזקן בהקדם יותר כדי למסור את הכספים, ובהיותו שם, אולי יעלה בידו לבטל את הגזירה.

עצה זו נתקבלה אצל החסידים, ואכן הצליחה העצה ובטלה הגזירה, ולקראת י"ט כסלו באו חסידים רבים, ונערכה סעודה, ואדמו"ר הזקן התוועד, ואמר מאמר ד"ה "לשנה הבאה קבעום"⁵.

ב. כיוון שאדמו"ר הזקן אמר אז המאמר ד"ה "לשנה הבאה קבעום", הנה מיני אז נעשה י"ט

א. בהתוועדות י"ט כסלו לפני עשרים שנה, סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹ אודות הסדר שהיה אצל אדמו"ר הזקן בי"ט כסלו תק"ס, כלומר, בי"ט כסלו הראשון לאחר גאולת אדמו"ר הזקן:

בגלל תוכנה של איגרת-הקודש "קטונתי"² שכתב אדמו"ר הזקן אחר ביאתו מפטרבורג, שבה הזהיר ביותר שלא יהיה רעש ("עס זאל ניט זיין קיין שטורעם") וכו' – לא ידעו חסידים כיצד יהיה הסדר בי"ט כסלו. ידעו רק שבי"ט כסלו לא יאמרו תחנון, אבל יותר מזה לא ידעו.

וכאשר הגיע מכתבו של הרוד מהרי"ל (אחיו של אדמו"ר הזקן, בעל מחבר ספר שארית-יהודה)³ שחסידים לא יבואו לשבת שלפני י"ט כסלו כו',

– בתקופה ההיא כבר בטלו אמנם התקנות דלאזני' שהגבילו את הזמנים שבהם יכולים לבוא לאדמו"ר הזקן, אבל אף-על-פי-כן, היה

1 שיחת ליל י"ט כסלו תרצ"ז ס"ג (סה"ש תרצ"ז עמ' 211 ואילך).
2 תניא אגה"ק ס"ב.
3 ראה אודותיו – בספר שארית-יהודה (קה"ת, תשי"ז) בסופו.
4 נדפסו ב"התמים" חוברת ב עמ' לב ואילך.
5 אולי הוא ד"ה "לשנה אחרת קבעום" במאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' שכא.

דבר מלכות

וזהו תוכן המאמר לשנה הבאה קבעום – שהיום-טוב די"ט כסלו נעשה דבר קבוע, דקבוע אינו בטל¹¹, שיהיה יום-טוב גם בביאת המשיח, במהרה בימינו.

* * *

ג. על¹² הפסוק¹³ "וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען", מפרש הרב המגיד ממעזריטש¹⁴: "וישב יעקב" – שיעקב היה במצב של ישיבה ועכבה "בארץ", בעניינים ארציים. ולמה עשה זאת? בכדי ללקט – "מגוריי" (מלשון "אוגר בקיץ"¹⁵) – את ניצוצות הקדושה שנמצאים בדברים הגשמיים ולהעלותם ל"אביו" שבשמים.

ואף-על-פי שהישיבה והעכבה בארץ היא ירידה, הרי זה רק לפי שעה, ודווקא על-ידי זה באים לתוספת ועלייה.

וזהו "בארץ כנען" – כנען מלשון מסחר, וכמו שכתוב¹⁶ "ולא יהיה כנעני עוד בבית ה'", והנהגת המסחר היא שתחילה מוציאים כסף כדי להרוויח לאחרי כן, כמו שכתוב¹⁷ "יש מפזר ונוסף עוד"¹⁸.

ד. ההוראה מזה¹⁹:

יהודי לא צריך לחפש עניינים גדולים דווקא, אלא עבודתו צריכה להיות ללקט, לברר ולהעלות את ניצוצות הקדושה שנמצאים בענייני העולם.

כסלו יום-טוב הקיים לעד ולעולמי עולמים. ועל-דרך נרות חנוכה שקיימים לעד – כמו שכתב הרמב"ן²⁰ בפירושו דברי המדרש²¹ "שלך גדולה משלהם שאתה מדליק את הנרות" הקיימים לעד, שאי-אפשר לומר שהכוונה לנרות המקדש, דכיוון שאינם בזמן הגלות, הרי אינם קיימים לעד, אלא הכוונה היא על נרות חנוכה הקיימים לעד. וכמו כן גם י"ט כסלו, שמיני אז נעשה יום-טוב הקיים לעד²².

ותירה מזה – כיוון שאדמו"ר הזקן משווה י"ט כסלו לחנוכה, הרי מוכח שי"ט כסלו הוא יום-טוב שיהיה קיים לעד (לא רק בזמן הגלות, אלא) אפילו בביאת המשיח:

עניינו של חנוכה שייך למשיח – שזהו שנרות חנוכה הם שמונה נרות (דלא כנרות המקדש שהם שבעה נרות, וזוהי מעלה נוספת כנרות חנוכה לגבי נרות המקדש, בהתאם לדברי הרמב"ן הנ"ל), כנגד כינור של ימות המשיח שיהיה של שמונה נימין²³.

וכמו כן שייך גם י"ט כסלו להגילויים דלעתיד לבוא – שהרי החידוש דלעתיד לבוא הוא שתהיה התאחדות הכלי עם האור, נברא עם בורא, עד שהגשמי עצמו יהיה אלוקות למעלה גם מהרוחני, שלכן תהיה הנשמה ניזונית מן הגוף²⁴. ועניין זה נמשך על-ידי לימוד החסידות והליכה בהדרכותיה ומנהגיה – שהתגלותה בי"ט כסלו – שעל-ידי חסידות פועלים התאחדות הנברא עם הבורא.

(6 ר"פ בהעלותך.

(7 ראה במדב"ר פט"ו, ו. פרש"י ר"פ בהעלותך.
(8 ראה גם שיחת ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו ס"ב (תו"מ התועדויות תשי"ז, חלק א, עמ' 210).

(9 ערכין יג, ב.

(10 ראה סה"מ מלוקט ח"ד עמ' רלא, וש"נ.
(11 ראה לקו"ש ח"ה עמ' 172 ובהערה 2 שם. וש"נ.

(12 שיחה זו (מלבד ס"ז) הוגהה על-ידי כ"ק אדמו"ר (באידיש), ונדפסה בלקו"ש ח"א עמ' 76 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגהה.

(13 ריש פרשתנו.

(14 אור-תורה ריש פרשתנו.

(15 משלי י, ה.

(16 זכריה יד, כא.

(17 משלי יא, כד.

(18 ראה גם תו"א ותו"ח ריש פרשתנו. ובכ"מ.

(19 ובהקדמה: איתא בגמרא (ב"מ פד, א. וראה

ל"ת להאריזו"ל תולדות כו, יג) "שופריה דיעקב

אבינו מעין שופריה דאדה"ר". וכמו כן ידוע

שיעקב ורבקה הם בדוגמת אדם וחוה, ועל-ידי

ה"מרמה" שרימו את עשו בעניין הברכות, נעשה

תיקון חטא עה"ד דאדם והוה (ראה אוה"ת בלק

עמ' א'יד"2-1. סה"מ תרס"ח ס"ע נח ואילך.

תש"ג עמ' 187. וראה גם תו"מ ח"ב עמ' 222.

וש"נ).

דבר מלכות

ובשביל מה צריכים לעשות זאת – בשביל "אביו", אביו שבשמים. וכמאמר רז"ל²⁰ ישראל נמשלו לדבורה, "מה הדבורה הזאת כל מה שהיא מסגלת מסגלת לבעליה, כך כל מה שישראל מסגלין מצוות ומעשים-טובים הם

– שבכדי להגיע ל"אביו", שכל עבודתו תהיה רק בשביל אביו שבשמים, הרי זה על-ידי "ארץ מגוריי" דווקא, על-ידי עבודה פשוטה, ללא חכמות וללא פשט'לעך, שאז נאבדים כל הפניות, ונעשית ההתקשרות עם "אביו".

כיוון שאדמו"ר הזקן אמר אז המאמר ד"ה "לשנה הנאה קבעום", הנה מיני אז נעשה י"ט כס"ו יום-טוב הקיים לעד ולעולמי עולמים

מסגלים לאביהם שבשמים", היינו, לא עבודה על מנת לקבל פרס בגשמיות או ברוחניות²¹, אלא העבודה כולה צריכה להיות לאביו שבשמים.

ובכדי לפעול בעצמו שלא יתערבו

("אריינכאפן זיך") פניות בעבודה – הרי זה על-ידי עבודה בעניינים פשוטים דווקא. כאשר עוסק בעניינים נעלים של הבנה והשגה, אזי יכולים להתערב פניות, ובכדי שעבודתו תהיה נקיה, ללא פניות, הרי זה על-ידי עבודה פשוטה בעניינים פשוטים דווקא.

קבלת-עול, ללא חכמות. – דובר עם משהו שהיה דבר נכון שיכחן ברבנות במקום פלוני, אבל הוא (כיוון שלא רצה לא לציות) "התחכם": הוא הלך אמנם למקום פלוני, אבל הליכתו היתה מלכתחילה באופן כזה שהבעלי-בתים לא יהיו חפצים בו... ואחר-כך בא וטוען שהוא מצדו מוכן, אבל לא חפצים בו!...

וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר²² שהפשיטות של אנשים פשוטים מתקשרת עם פשיטות העצמות, וכמו כן בנדרון דירן: פשיטות העבודה בעניינים פשוטים, מתקשרת עם פשיטות העצמות.

צריכים אפוא לילך בלי חכמות.

ואפילו מי שחושב שהוא חכם גדול, ומצד זה הרי הוא קודם לכהן גדול²⁵ – עליו לדעת, שהקדימה שלו – לדעתו – יכולה להיות בנוגע לכל שאר העניינים, אבל בנוגע לבית-המקדש וקודש-הקדשים, היינו, בנוגע לעשיית דירה לו יתברך בתחתונים (שהרי עיקר עניין הדירה הוא בבית-המקדש וקודש-הקדשים),

וזוהי המעלה של קבלת-עול, שבגללה נקראים בני-ישראל בשם "צבאות הוי"²³ – כי עניינו של איש צבא הוא קבלת עול. וזהו הפשט ב"וישב יעקב בארץ מגורי אביו"

ובכ"מ.

(21) ראה תו"א נח י, ריש ע"ב. תולדות יח, ב.

ובכ"מ.

(22) ראה סה"ש תש"ו עמ' 3. וש"נ.

(23) בא יב, מא. וראה המשך באתי לגני ה'שי"ת

פ"י ואילך (סה"מ תש"י עמ' 125 ואילך).

(24) סעיף זה – מהנחה בלתי מוגה.

(25) ראה הוריות יג, א. (במשנה).

וכיוון שיעקב הוא דוגמת אדה"ר, הרי מובן שכל ענייניו של יעקב שייכים לכל בני"י, כי כשם שנשמת אדה"ר כוללת את כל הנשמות, כך גם נשמת יעקב כוללת את כל הנשמות, כידוע (ראה תניא אנה"ק ס"ו), ולכן, כל העניינים שהיו אצל יעקב, כולל גם עניין הנ"ל, מהווים הוראה לכל בני"י בכל דור ודור (מהנחה בלתי מוגה).

(20) ראה דב"ר פ"א, ו. לקו"ת ראה כח, סע"ד.

דבר מלכות

שזהו תכלית הכל – הרי להיכנס לקודש-הקדשים היה יכול רק הכהן גדול, ואילו הוא, ייתכן שאפילו לירושלים אינו יכול להיכנס!²⁶... ובמילא, גם אם הוא חכם הכי גדול, הנה בנוגע להעניין דעשיית דירה בתחתונים, עליו להיות בטל לכהן גדול. ו. וזוהי ההוראה של יעקב אבינו: יעקב עסק בעבודת הברורים. הוא הלך לחרן ועבד בצאן לבן, והתייגע רבות, "ביום

רגליו". ועל-ידי זה הנה לא זו בלבד שלא היתה אצלו ירידה, אלא אדרבה – "מיטתו שלמה"³⁰, עם כל העניינים שלקח עמו משם³¹. וזהו "בארץ כנען", מלשון מסחר – שהרוויח מזה, כיוון שבירר את כל הניצוצות אצל לבן וגם אצל עשו, ועד שעל-ידי המשכת המקיף על עשו פעל ש"וישקהו"³² בכל לבו. וכמו כן נכלל ב"כנען" – עניין המסחר

גם אם הוא חכם הכי גדול, הנה בנוגע להעניין

דעשיית דירה בתחתונים, עליו להיות בטל

להוראות הכהן גדול

אכלני חרב וקרה בלילה ותדד שנתי מעיני²⁷, ומה גם שמלבד היגיעה היה בזה גם צער הגוף – שמוזה מביא אדמו"ר הזקן²⁸ ראיה שאף-על-פי שאין לאדם רשות על גופו כלל להכותו ולצערו, לפי שהגוף שייך לאליו אלא להקב"ה, מכל-מקום, "לצורך" (דהיינו בשביל ממון, שעניינו ברוחניות הוא עבודת הברורים) – מותר.

בגשמיות, שנתעשר בעשירות גדולה, בריבוי יותר מכמו שהיה לפני זה. ז. וזוהי גם הוראה לכל אחד ואחד מישראל, שעל-ידי העניין ד"וישב יעקב בארץ מגורי אביו" אזי – "בארץ כנען", "יש מפזר ונוסף עוד", היינו, שעל-ידי הפיזור והירידה מרוויח פרנסתו ברוחניות ופרנסתו בגשמיות.

ועד שפועלים אחר-כך – "עד אשר אבוא אל אדוני שעירה"³³, כי, עבודת הברורים בדרך קבלת-עול וחיות, שמגעת בפנימיות הנפש, פועלת ביאת משיח הפרטי אצלו³⁴, וזוהי גם הכנה לביאת משיח הכללי – "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו"³⁵.

(קטעים מהתוועדות שבת-קודש פרשת וישב, כי בכסלו ה'תשי"ז. תורת-מנחם התוועדות תשי"ז, חלק ראשון (יח), עמ' 231-238 – בלתי מוגה)

ולכאורה היה יעקב יכול לטעון: לשם מה אלך לחרן? הן אמת שיעקב ועשו אינם יכולים להיות ביחד, אבל מצד זה, היו יכולים לשלוח את עשו מבאר שבע לחרן, ויעקב ישאר בבאר שבע בבית מדרשו של שם ועבר?

אבל יעקב לא שאל שום קושיות, והלך לעבוד עבודתו בעבודת הברורים בדרך קבלת-עול, ואף שעשה זאת בקבלת-עול, עשה זאת בחיות ושמחה, כמו שכתוב²⁹ "וישא יעקב

עמ' 153 ואילך. שיחת ש"פ תולדות ס"ט (תו"מ התוועדות תשי"ז, חלק א, עמ' 214).
(32) וישלח לגד. ב"ר פע"ח, ט. הובא בפרש"י עה"פ. וראה תו"א וישלח כו, א.
(33) שם, יד.
(34) ראה תניא אגה"ק ס"ד.
(35) עובדיה א, כא. הובא בפרש"י וישלח שם.

(26) ראה רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ג ה"ב.
(27) ויצא לא, מ.
(28) שו"ע אדמוה"ז חו"מ הל' נזקי גוף ונפש ודיניהם ס"ד, ובקו"א סק"ב.
(29) שם כ"ט, א. וראה ב"ר פ"ע, ח. הובא בפרש"י עה"פ.
(30) ויק"ר פל"ו, ה. ועוד.
(31) ראה לקו"ש ח"א עמ' 63 ואילך. תו"מ ח"ד

"חנוכה שמח ושנה מאירה"

הוראה מיוחדת שניתן להפיק ממנהג ישראל לחלק 'דמי חנוכה' לילדים □ על הקשר בין בריאות הגוף לבין 'דמי חנוכה' והדלקת נרות חנוכה □ על מה התבטא הרבי כי "אלו 'דמי החנוכה' הטובים ביותר שיהודי יכול לקבל"?

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

ומובן אשר ביחד עם החינוך שצריך כל אחד לחנך את עצמו, ואפילו כולנו חכמים וכו', כיוון שעל האדם להוסיף ב"נר מצווה ותורה אור" מיום ליום, הוא חינוך הבנים והבנות ועוד ביתר הדגשה, שחוב זה מוטל בייחוד על ההורים, וחינוך זה צריך להיות "על-פי דרכו", היינו באופן שיהיה מובן ומתקבל על הנער.

ומכאן לעניין מעות חנוכה, שהכוונה בנתינתם לילדים, לקשר הוראות חנוכה בלימוד שיש ללמוד ממעות אפילו בהתבוננות קלה. כי מצד אחד, הרי יש למעות כוח גדול, שמי שיש לו הרבה מעות הוא עשיר, ואפילו עשיר גדול, ומי שאין לו הוא עני ורש. ומצד שני, הרי הכסף כמו שהוא לעצמו אינו אף אחד מגי צורכי האדם – מזון, לבוש, בית – אלא שבו ועל-ידו אפשר לקנות כל צורכי האדם, ולא עוד שבו ועל-ידו יכול לקיים מצוות הצדקה וגמילות חסדים וכמה מצוות, מה-שאינן אם הכסף יהיה מונח בקופסה ללא ניצול וללא תועלת.

אחת הנקודות העיקריות בחינוך הילדים הוא להסביר לו באופן שידע ויזכור תמיד אשר ה' יתברך נתן לו "הון תעצמות" – כוחות כבירים בשכל ובמידות שלב ובמעשה בפועל, אלא שצריך לנצל אותם במילואם, היינו שינצלו כוח השכל בלימוד התורה ועד לאופן ד"יגעתי", שאו בוודאי יקויים בו "ומצאתי", ועל-דרך זה במידות שלב לאהוב את ה' ואת התורה ואת כל יהודי וכל הדברים הראויים לאהוב אותם, ולירא ולברוח מכל הדברים שיש לברוח מהם, שלכן צריך ללמוד בהתמדה ושקידה ומשמעת, לדעת את הטוב ואת המעשה אשר יעשה. ואז הוא לא כמו שהוא בנוגע

אחד המנהגים שהרבי חיבב מאוד, וקרא פעמים רבות לחזקו, היה חלוקת 'דמי חנוכה' לילדים. בנר שמיני של חנוכה תשל"ג כתב הרבי מכתב (נדפס ב'ניצוצי אור' עמ' 35 – מארכיון המזכיר הרב ניסן מינדל ז"ל) שבא להסבר למנהג ישראל זה:

ב"ה, נר שמיני היתשלי"ג

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

במענה לשאלתו מהו עניין המנהג – שמנהג ישראל תורה היא (תורה מלשון הוראה) שנותנים דמי-חנוכה, חנוכה-געלט לילדים, ומהי ההוראה המיוחדת שבו; במענה על זה, וכהקדמה: ידועה תורה הבעל-שם-טוב שכל דבר שאדם רואה או שומע יש בזה הוראה בעבודת ה', ובאמת מעצמו מובן שכן הוא, ומיוסד ביסודי אמונתנו, שהרי כיוון שאדם יודע שה' יתברך הוא בורא עולם ומנהיגו בכל עת ובכל רגע, ואני לא נבראתי אלא לשמש את קוני – גם-כן בכל עת ובכל רגע, הרי מובן שכל דבר המתרחש סביבו קשור בעבודת ה'.

ובנוגע להוראות חנוכה, הרי בפשטות יש בזה שני עניינים: א) חנוכה בית-המקדש והמזבח, ב) מלשון חינוך, חנוך לנער, כולל כל אחד ואחד מישראל, כי נער ישראל. זאת אומרת, שכמו שהיה פניו וטיהור וחינוך בית-המקדש, כן צריך להיות בכל אחד ואחד מישראל שהוא גם-כן משכן ומקדש לה'.

ניצוצי רבי

ושיהיה בסדר מסודר. "בתום ההכרזה החל כ"ק אדמו"ר לנגן "על ניסך ועל נפלאותיך". אחר-כך הוציא את החבילה מהסטנדר והלך עד פתח הדלת של בית-המדרש, נתן לכל אחד ואחד דולר ואיחל 'א' פרייליכען חנוכה און א ליכטיקן יאר' [=חנוכה שמח ושנה מאירה] או שאמר 'א' גוטען חנוכה און אגוטן יאר' [=חנוכה טוב ושנה טובה].

"מיד כשנודע על חלוקת 'דמי חנוכה' מכ"ק אדמו"ר, החלה הנירה של כל תושבי השכונה והיה תור ארוך מאוד, הן אנשים, והן נשים וילדים.

"לילדים נופף בידיו הק' לשלום. כל אחד שקיבל הדולר נתברך בנוסח(ים) הנ"ל. חלוקת הדולרים הסתיימה בשעה 6:00 ואז שוב החל לנגן "על ניסך".

'דמי חנוכה' לשלוחים

בחורף תשל"ט שהה הרה"ג הרה"ח ר' אריה-לייב ז"ל קפלן בחצר הרבי. הוא קיבל מהרבי שטרות כ'דמי חנוכה' עבור השלוחים. וכך כתב לו הרבי ('ספר השליחות', קה"ת תשמ"ז, עמ' 615):

המצוי"ב [=המצורף בזה] מעות חנוכה לכא"ו [לכל אחד ואחד] מהשלוחים ובי"ב [=ובני ביתם] ש"י [שבצפת וירושלם] וכו' [ובני ביתם] ש"י [שבאר"ק ת"ו].

השטרות היו עבור השלוחים ונשותיהם ש"י.

פני הרבי נהרו

נר ג' דחנוכה תשנ"ב. אל חדרו של הרבי הוכנסו 62 מהדרות תניא שהודפסו במדינות חברי-העמים. פני הרבי נהרו והרבי התבטא בין השאר: "אלה ה'דמי חנוכה' הטובים ביותר (די בעסטע חנוכה-געלט) שיהודי יכול לקבל... 'דמי חנוכה' הגדולים ביותר שיהודי יכול לקבל — ספר תניא...".

(ראה גם יומן "חדשות בית חיינו" תשנ"ב).

לכסף גשמי, שהרי בגשמיות מי שאין לו הוא עני, אבל ברוחניות יכול כל אחד להיות עשיר, ובלבד שינצל את הכוחות שניתנו לו, שהרי מובטח הוא "יגיעת ומצאת", אלא שבזה ניתנה לו הבחירה, ואין הדבר תלוי אלא בו וברצונו, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

וכשמסבירים כל זה לילד באותיות המתאימות ובדברים היוצאים מן הלב, ועוד ועיקר מראים לו דוגמא חיה, אז מאיר עיני שניהם ה', שגם הנותן מעות חנוכה וגם המקבל אותם מוסיפין והולכין בנר מצווה ותורה אור, מחיל אל חיל ועד שנעשים מופת לרבים.

בכבוד ובברכה.

"ועל נפלאותיך"

הנה קטע מיומנו של אחד התמימים ב-770 בשנת תשל"ז:

"יום ה', ב' טבת, יום ז' דחנוכה ה'תשל"ז. בשעה 3:30 כנס כ"ק אדמו"ר לתפילת מנחה בבית-המדרש הגדול כשבידו הק' הסידור וחבילה אותה הכניס כ"ק לתוך הסטנדר. אחרי סיום תפילת שמונה-עשרה של השליח-ציבור, הדלקה (ח' נרות), הקהל ניגן 'הנרות הללו' כשכ"ק מביט כל הזמן לעבר הנרות. ב"על ניסך" רמז בראשו הק' להגביר השירה, ואחר-כך מחא כפיו הק' משך כמה דקות. לפתע, עוד טרם החלו לומר 'עלינו לשבח' פנה להרב חודוקוב ודיבר איתו, רמז לשליח ציבור שימשיך לומר "עלינו לשבח", ושוב קרא להרב חודוקוב ודיבר עמו.

"בסיום התפילה הכריז הרב חודוקוב ג' דברים:

"(א) בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א מכריזה ה'מזכירות' כי מי שלא נתן עבור המגבית של י"ט כסלו (כפי הנהוג בכל שנה) וחנוכה — שייתן, (ב) מי שרוצה לקבל 'דמי חנוכה' (מכ"ק אדמו"ר) יוכל לקבל, (ג) אחרי חלוקת 'דמי חנוכה' לאנשים, יצאו האנשים ואז ייכנסו הנשים הנמצאות כאן (ב'עזרת נשים') לקבל אף הן 'דמי חנוכה'. על האנשים, הוסיף, לצאת

ניצוצי רבי

ב'מבצע חנוכה' באופן של 'הקהל'... כולל גם "גרך אשר בשעריך".

הרבי הסביר:

והכוונה לכל אחד ואחד, על כל אחד לפעול בכך, ולא להסתפק במינוי שליח שיפעל בכך כו'.

"הצלחה גדולה ביותר"

בחודש כסלו תשל"ו דיווח הרה"ח ר' צבי-הירש שיחי' זרחי לאנ"ש ברחבי תבל על הפעילות בחצר הרבי ("מהנעשה בחצרות קודש"):

"מבצע חנוכה על-ידי צאגו"ח כאן היה בהצלחה גדולה ביותר, והקיף למעלה ממאה בתי-ספר יהודיים וחוגי נוער וכו', שדיברו בפניהם כו' וחילקו מנורות-חנוכה [=חנוכיות], שזהו נוסף על העשרה טנקים ועשרות המכוניות שעסקו בהמבצעים בכלל, ובמבצע חנוכה בפרט, וחילקו מנורות-חנוכה עם נרות וחוברות הסברה וכו' (במספר למעלה ממאה אלף).

"כך נעשה על-ידי הנ"ל 'פירסומי ניסא' על-ידי הכרות והמנורות שעל הטנקים והמכוניות, ובעיקר על-ידי הדלקת הנרות בפני 'רוב עם' בכמה רחובות מרכזיים.

"ולאחרי ההתוועדות דנר ה' – אור לגר ו' – שכ"ק אד"ש עורר אודות פעולות חינוך בימי חנוכה (בתור התחלה על-כל-פנים), הנה (נוסף על-זה שכל המבצעים הנ"ל נתחזקו כו') הלכו לבתי-ספר ממשלתיים ונתנו להילדים חנוכיות כו'.

"בכל הנ"ל עסקו, נוסף על הבחורים ואנ"ש הטנקיסטן, גם בנות חב"ד במידה גדולה".

חינוך ובריאות

מעשה מופלא ('בית חיינו', גיליון 118, עמ' 18) באחד מאנ"ש שבנו לא היה בקו הבריאות. הלה נכנס ל'יחידות' וביקש את ברכת הרבי, למרות שה'יחידות' התקיימה בחודש תמוז, הרבי דיבר על מנהג דמי חנוכה.

הרבי: האם נתת לבנך דמי חנוכה?

יהודי: כן.

הרבי: כל יום?

יהודי: כן.

הרבי: לכל הילדים נתת?

יהודי: כן.

הרבי: האם לא שכחת אף יום?

יהודי: לא שכחתי אף יום.

הרבי: האם לא קרה שהוספת לגבי יום אחר?

יהודי: בכל יום אותו סכום.

הרבי: אם כן, אין מקום לדאגה ויהיה טוב. וכן היה.

אור לגויים

ועוד בענייני חנוכה ובריאות:

להרה"ת ר' משה אהרן וייס היתה בנערותו בעיה בעמוד-השדרה. בהסכמת הרבי אושפז הלה בבית-רפואה בניו-יורק. הרבי הורה להקפיד על-כך שידליק נרות חנוכה בבית-הרפואה. כשהוא הרליק את הנרות – סיפר לימים אביו, הנגיד ר' ישכר-דוב וייס – היה בכך עניין גדול, כאשר כל הגויים ראו איך נער יהודי מדליק נרות. הם התרגשו וביקשו שבזכות הנער והדלקת הנרות שלו, יתרפאו גם הם ('כפר חב"ד' גיליון 501 עמ' 28).

מצווה בו

בהתוועדות שבת-קודש פרשת וישב תשמ"א (שיחות-קודש, עמ' 600) קרא הרבי לפעול

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר-כך התפילה.
המולד: ליל שבת בשעה 1:00 ו-15 חלקים.
מברכים החודש: ראש-חודש טבת ביום השבת-קודש, ולמחרתו¹ ביום הראשון.
יום התוועדות.

²ניטל³, מוצאי-שבת-קודש: מה שנוהגים שלא ללמוד⁴ בליל⁵ 'ניטל', ביאר כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע הטעם, שהוא "כדי שלא להוסיף חיות" [ב'אותו האיש', שהוא זמן לידתו, ובהולכים בשיטתו עתה⁶]. פעם אמר: "אינני מחבב את המתמידים ששמונה שעות⁷ אלו נוגעות בנפשם". והוא רק עד חצות לילה⁸ (באזור המרכז: 23:40).
לדעת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו⁹ צריך להיות

בקריאת שמו"ת, יש לזכור שגירסת אדמו"ר הזקן בתרגום בפרשתנו (מ,יג) "כמשפט הראשון" – היא "כהלכתא קדמיתא" (מ' בצירי)¹.

שבת-קודש פרשת וישב

כ"ג בכסלו, מברכים החודש טבת

השכם בבוקר, יתקבצו אנ"ש לבית-הכנסת לאמירת כל התהילים בציבור. אחרי אמירת כל התהילים יאמר מי שאין לו הורים קדיש יתום, ואם יש חיוב – יארציט או אבל – יאמר קדיש אחר כל ספר, ויאמרו תחילה (לפחות – יאמרנו האומר קדיש) את ה'יהי רצון' שאחרי ספר זה. אחרי-כך ילמדו כשעה מאמר של

וראה בספר-השיחות תשי"ג עמ' 192 ביאור מה שכי"ק אדמו"ר מהורש"ב נייע היה משחק (או מייפץ כיצד לשחק) שחמט בלילה זה. ומסיים, שידיעה זו מסייעת לנצל את הזמן בלילה זה כדי לצייר לעצמנו את פני קודשו של אדמו"ר נייע והנהגתו, כדי ללכת בדרכיו ואורחותיו אשר הורנו.

(4) ראה להלן הערה 7.
(5) ליקוטי-שיחות, כרך ט"ו, עמ' 554.
(6) ב"היום יום עם הערות וציונים" ח"א, מציע לפרש זאת, היות וסדר נגלה בליובאוויטש נמשך 8 שעות (קונטרס ע"י החיים ס"פ כב), הכוונה שאינו מרוצה מאלה המתעקשים להשלים מניין השעות גם ביום זה.
(7) כ"ק אדמו"ר מהורוויץ, לוח יהיום יום יז טבת. צייב אם נהגו להימנע מלימוד מהשקיעה (כמנהג רוב עדות החסידים) שבלות דבר-בעתו. ובסי נטעי-גבריאל - חנוכה, חלק ימנהג ניטל² פי"ב הע' טי כתב שכן מנהג חב"ד. וצי"ב מקורו), או מצאת הוככים בלבד (וראה ב'התקשרות' גיליון רפג עמ' 18 וגיליון שלג עמ' 19 בנדון. וכל עוד יש ספק בזה, יש לנהוג כדברי הרבי (אגיק חי"ד עמ' שנב): "ויכוון שלענין ביטול תורה חידוש גדול הוא, ולכן אין לך בו אלא חידושי".
(8) ליקוטי-שיחות הג"ל. ומציין שזה דלא כדמשמע בסי ידרכי חיים ושלוסי' סי' תתכ"ה. אגיק חי"ג עמ' קכ. חי"ד

(1) ליקוטי-תורה ד"ה ציון במשפט תפדה ס"יג (דברים דף א סוף טור ב). וכתב על כך הרבי בסי' המאמרים מלוקטי ח"א עמ' קס (ובמהדורות יתורת מנחם' חי"ד עמ' קלד) הערה 4: "יכן הוא בלקוית (כבדפוסים הראשונים וכי דהתרגום - יולא קדמאה". וכ"ה בתאי התמיני, כנעתק בחומש יתורת חיים, וביתורה שלמה' (בפנים) שם, ובחומש יעמק דבר, ודלא כרוב החומשים המצויים, כולל ספר חתי"ת, וחומש ישי למורא' (ובהערה ביתורה שלמה) שגרסו 'קדמאה'. תודה להתי יואל שיי נחמנסון מרחובות.
(*1) כך נהג הרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן ז"ל (רק בקביעות כזאת, כדי לשלול את יום ראשון הקרוב).
(2) זמן לידת (ניטל=נא'טאל ברומית) אותו האיש. (ניטל' רמז - להעדר. וי"א "ניתל" מלשון נתלה) - ליקוטי-שיחות דלהלן הערה 5.
(3) גם חסידות אין לומדים. בשיזור הרדיו בלילה זה, שהיה מיועד לשיעור התניא שנאמר ע"י הרה"ח ר' יוסף ויינברג, הורה לו הרבי לספר סיפורים מרבתינו נשיאנו - כ"ז מיכר חב"ד' גיליון מס' 646 עמ' 15 (כאמור ב'רשימות' חורף תרצ"ה, חוברת קעט ס"ט: "גם דא"יח לא היה [אדניע] לומד [ביניתל]), וגם לא למיגרס", ולא כאמור ב'רשימות' ליל כ' כסלו תרצ"ג, חוברת קעא ס"ג, בשם אדמו"ר מהורש"ב נייע, שאי-הלימוד בניטל אינו שייך ללימוד חסידות).

לוח השבוע

והנרות מסודרים ממזרח למערב¹⁰ (מדליקים אותה גם בבוקר, מיום המחרת והלאה). מקומם גבוה, למעלה מעשרה טפחים¹¹. מדליקים במנחה לפני עלינו, ואין ממתנינים לשקיעה אלא ל"פג המנחה" (בימי החנוכה השנה, באזור המרכז: אחרי 15:44)¹². קובעים את הנרות בצד ימין של החנוכה¹³. אחר-כך שרים 'הנרות הללו' בניגון הידוע¹⁴.

אין אדם יוצא ידי-חובתו בנרות בית-הכנסת, ואפילו שליח-ציבור שהדליקם צריך לחזור ולהדליק בביתו, אך לא יברך 'שהחיינו' בביתו, אלא אם-כן מדליק להוציא גם את בני-ביתו ידי חובתם¹⁵.

"כדי להוסיף בהתעוררות דנר-חנוכה, כראי שתהיה מנורה דלוקה בבית-הכנסת (שכולם מתכנסים שם) במשך כל המעט-לעת, אם אין חשש כלל שישחקו התינוקות"¹⁶.

"מהנכון להחזיר עטרה ליושנה – לצייר את מנורת המשכן והמקדש כשקניה באלכסון, כדעת רש"י והרמב"ם, ועל-פי זה יש מקום

המנהג בכל מדינה לפי ליל אידם של רוב הגויים (הנוצרים) במדינה זו" בזמן הזה, דהיינו בארץ הקודש בערב זה.

על-פי הנ"ל, ראוי שהגבאים ידאגו לכך שה'חזור' את המאמר יסיים אותו בצאת הכוכבים, וכן יטפחו על השולחן בהגיע צאת-הכוכבים (באזור המרכז: 17:08) כדי לסמן לאלה הלומדים ביחידות להפסיק את הלימוד, ומכאן ואילך עד תפילת ערבית (אם מקיימים אותה בזמנה הרגיל) ניתן להמשיך ב'סדר ניגונים', לספר סיפורי חסידים וכדומה. כמו-כן, בסעודת 'מלווה מלכה' יש להימנע מהשמעת דברי-תורה, ולהסתפק בסיפורי חסידים וכיוצא-בזה.

יום ראשון

כ"ד בכסלו

בתפילת מנחה אין אומרים תחנון.

הדלקת נר חנוכה:

בבית-הכנסת – החנוכייה בכותל דרום,

הנ"ל. גדול בביהמ"ק. וראה מנהגים שונים בנטעי-גבריאל הל' חנוכה פ"ב סי"ג ושי"ג, והמובא להלן הע' 21. אלא מברכים מפגל המנחה ואילך, ראה ביח ר"ש תעריב ופריח סי' תרע"ט. בשיחות קודש תשכ"ג עמ' 401, ר"ד מנר ג' דחנוכה, איתא: "כ"ק אד"ש דיבר עם הרש"ל [הרה"ח ר' שמואל לוויטין] על-דבר שבימי חנוכה יתפללו מנחה בשעה 3:30, בכדי שהדלקת נרות בביהכ"נ יהיה בזמן פג המנחה".

ואכן, ידוע ומפורסם שהרבי דייק מאוד שלא להדליק לפני פג המנחה, אפילו בימים שהיו כינוסים וכו'. וכ"ה באג"ק כרך י' עמ' רכח. וע"ע 'התקשרות' גיליון עג עמ' 13, ודיוק המסופר שם – ביכר חב"ד גיליון 740 עמ' 76.

13) שו"ע ואחרונים סי' תרע"ה סי"א. וע"ע שו"ת הצמח-צדק או"ח סי' סז ס"ה, וביהתקשרות גיליון רעד עמ' 18.

14) ספר-הניגונים ח"א, ניגון ג. בשנים האחרונות ניגנו זאת במניין של הרבי בכל יום מימי החנוכה.

15) רמ"א סי' תרע"א סוס"ז ושערי תשובה שם.

16) סה"ש תש"נ ח"א עמ' 193 הערה 81, נדפס גם בשערי הל' ומנהג או"ח ח"ב סי' רפ (וראה ד"מ תעריב סוף ס"ק א. אנציקלופדיה תלמודית כרך טו, ערך 'חנכה', ציון 139. ואולי משום כך נפוץ להדליק בבית-הכנסת, וכן נוהגין

הנ"ל. 9) במכתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "לשמועתו שבארה"ק ת"ו אין נוהגין בזה כלל (ובטח שמע זה מבר-סמכא ביותר*) אם נכונה השמועה, אולי אפשר לומר הטעם, שכיוון שפשטה שם (מלבד תקופות קצרות, כידוע) ממשלת הישמעאלים, ותלוי בשר של מעלה, לא היה מלכתחילה עניין לניטל שם. ובמילא אין החשש דלהוסיף חיות" - אג"ק חייג הנ"ל. ואולי בא רק ללמד זכות. ובשיחת כ' כסלו ה'תשל"ז (הנחת ה' סל"ח, בלתי מוגה) נאמר: "תלוי אם יש במקום זה עניין של ע"ז. ולכן במקומות כמו מרוקו ותימן לא נזהרו בניטל, כיוון שאינם קשורים עם הנוצרים" [זאת למרות שהנוצרים (הצרפתים) שלטו במרוקו בדורות האחרונים]. ולפי זה, בארה"ק שיש הרבה ע"ז וחנאותיהם נערכות ברעש גדול, יש להזהר בזה. ובין אנ"ש באה"ק כיום נפוץ ומקובל להזהר בזה בפשיטות*.

10) שו"ע רמ"א סי' תרע"א סי"ז.

11) פרימגדים סי' תרע"ה בא"א סי"ק ב.

12) לגבי מיקום השמש, כתב בכ"ה החיים סי"ק מא שנוהגים תמיד – גם בביהכ"נ – שהשמש הוא למעלה מן הנרות, ע"פ מהרי"ל שסמך זאת עה"פ "שרפים עומדים ממעל לו". וכן מובא מסי קב-הישר פרק צ, שהשמש הוא דוגמת כהן

* ראה קובץ 'מוריה' גיליון קסא ובלוח 'דבר בעתו' בעניין מנהגי עדות ישראל בליל 'ניטל' בכלל, ובארה"ק בפרט.

לוח השבוע

ימתינו לו. אם רואה שיגיע כשהם ישנים, יבקש מאשתו או מאחד הילדים להדליק בעבור הבית, ובכבואו רשאי להדליק לעצמו אם כיוון שלא לצאת בהדלקתם. אם יודעים הילדים בבירור שהאב אינו מקפיד, ומדליקים תוך חצי שעה מצאת-הכוכבים, ידליקו או. לא הדליקו, מדליק כל הלילה, אם בני-ביתו ערים. ואם כולם ישנים, נכון להקיצם ולברך²³.

בבית הרב לא היתה ההדלקה ברוב עם, ואדרבה²⁴.

בימינו מחנכים את הבנים להדליק נרות חנוכה מגיל רך ביותר²⁵.

הנהגת בית הרב, שהנשים והבנות (בכל גיל) לא הדליקו נרות חנוכה, אלא יצאו בזה על-ידי אביהן, ואחר כך – בעליהן²⁶.

כשכ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה עוזב את ביתו

לומר שגם החנוכיות¹⁷ כדאי לעשות קניהן באֶלְכָסוֹן. ולמה לשנות בגוף המנורה שקניה היו ביושר ולא כחצי עיגול¹⁸.

* יש לזכור להדליק נר-חנוכה גם במקומות ציבוריים [בברכה], כפי שהנהיג הרבי, ולעשות זאת אחרי פלג המנחה.

הדֶלְקָה בבית:

"הציווי 'זה אלי ואנוהו' – התנאה לפניו במצוות¹⁹, כולל בנוגע לחנוכה – מנורת חנוכה נאה²⁰.

בין מנחה למעריב²⁰, אחר התחלת השקיעה, מדליקים נר חנוכה. הנשואים – בחגירת אבנט²¹, אבל ככובע ובלבושים הרגילים, לא באלו של שבת ויום-טוב²².

לשאלת רבים: בכל ערב, אם האב נמצא מחוץ לבית ויחזור בשעה שבני הבית ערים,

הגרי"א הביא דעת הרשב"א הר"ן והמרדכי שצ"ל בתחילת השקיעה [אלא ששם מדובר על שקיעה שניה כדעת ר"ת]. ומנהגו ש"מדיקים שידלקו הנרות 50 דקות לכל הפחות" (ראה להלן הערה 44), הוא לצאת ידי כל הדעות. אך לעיקר הדין סוברים כנראה שהעיקר הוא כנפסק בשריע ומג"א – צאת הכוכבים, ראה שה"ש תשמ"ו ח"א עמ' 184 ובהערה 79, וכן נדפס כל השנים במדור 'זכור אל תשכח' שבחבורות 'שיחות לנוער' בכל השפות, להדליק 'עם חשכה', ולכן אין מקפידים להדליק מייד בתחילת השקיעה כדעת הגרי"א.

(21) ספר-המנהגים. וכן הקפיד הרבי לנהוג כיו"כ שנים. (22) ספר-המנהגים. שערי ה' ומנהג או"ח ח"ב סי' רפ. לוח כולל-חב"ד. וכך הקפיד הרבי לנהוג כיו"כ שנים. (23) עד עלות-השחר, שו"ע ונו"כ סו"ס תע"ב. בלוח כולל-חב"ד כתב, שאם לא הקיצם – לא יברך. ובמשנה-ברורה שם כתב, שהנהוג להקל ולברך גם כשישנים אין למחות בידו.

(24) ראה ליקוטי-שיחות ח"ב עמ' 483, ועוד. (25) כך הנהיג הרבי בשנים האחרונות, ראה 'שבח המועדים' (תשנ"ג) עמ' 101, 'התקשרות' גיליון ח"י עמ' 14 הע' 11, ושי"ש ומשתדלים להנכם עם כל ההידורים (עי' לקו"ש ח"ב עמ' 251).

(26) ספר-המנהגים, עיי"ש. לקו"ש חלק ל' עמ' 312. ועל-אף האמור בשלשלת היחסי שבראש סי' היום יום' מהדורת תשנ"ה עמ' 34, על שנת תשמ"ח (מוגה?), שהרבי 'מעורר שכל ילד/ה ידליק נרות חנוכה בפתח חדרו', והכוונה להנדפס ב'מישיחות ש"פ ושב, כ"א כסלו' סי' (סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 162), הנה הרבי נשאל על כך כמה שאלות, ומהן: "האם גם הבנות צריכות להדליק?", והשיב: "יש לעיין ולבדוק בכל מקום לגופו של עניין את התוצאות

בבית-חינו, בנרות הרגילים, הדולקים זמן רב, ולא בשמן). (17) כמדומה, זהו שימוש נדיר של הרבי (בשיחה מוגהת) במילה מחודשת זו.

(18) ליקוטי-שיחות חכ"א עמ' 169 והערה 44 [וראה 'התקשרות' גיליון ח"י עמ' 11, שהורה הרבי לצא"ח שבלי-ברירה ניתן לוותר בעניין צורת המנורה (על מטבעות), כיוון שכמה מגדולי ישראל עוד בימי הרמב"ם חלקו עליו בזה, משא"כ בצירוף הלוחות מרובעות שמפרש בשי"ש]. והמדובר כשעושים את החנוכיה קנים בדוגמת המנורה, ובפרט בהדלקות פומביות, אבל אין קפידא לעשות בצורה זו דווקא, ואדרבה רבים מהחסידים בדורות שעברו נהגו להדליק בחנוכיה ללא קנים [עם דופן, ראה לקו"ש ח"ה עמ' 456, ואולי נובע הדבר ממה שהיו מדביקים את הנרות בכותל עצמו ללא חנוכיה, כמבואר בסידור אדמוה"ז], ואף בסי' ימי בראשית עמ' 50 נדפס צילום מכ"ק אדמו"ר מהור"י, שהדליק בחנוכה תשי"ב בחנוכיה כזאת. אך הרבי, כשהיה לפעמים בספרייה (וי"א שכך נהג גם בביתו) הדליק בחנוכיה פשוטה, ללא קנים וללא דופן. והיו פעמים שהדליק בחנוכיה ללא דופן עם קנים מרובעים, והשמש באמצע בין הנרות.

(19) בליקוטי-שיחות ח"א עמ' 241 הוכיח, שלפי אדמוה"ז לימוד זה הוא מן התורה.

(20) סה"ש תשי"ג ח"א עמ' 207 [אך שא"צ כלי, ראה סידור אדמוה"ז, וליקוטי-שיחות ח"ה עמ' 445]. וראה אייר וברכ"י סי' תע"יג ט"ג. ולהעיר שהרבי היה מדליק במנורה פשוטה דווקא.

(21) הרבי העיר ע"ז 'הדעות בזה – ראה טושו"ע סי' תע"יב ונו"כ'. השו"ע פסק להדליק בסוף השקיעה דהיינו צאת הכוכבים כדעת הרמב"ם, הרא"ש והטור, אך בבואר

לוח השבוע

אוכל בקביעות, ויש להעדיף את מקום האכילה על מקום השינה. ההולך לאכול באקראי בבית חברו, צריך לחזור לביתו ולהדליק שם³⁶.

מניחים את החנוכייה סמוך לעובי מזוזה-הפתח, בחלל פתח החדר, ואין מדייקים אם הנרות מונחים ממזרח למערב או מצפון לדרום³⁷.

כדאי ונכון שהילדים ידליקו נר-חנוכה בפתח חדרם הפרטי [אם תנאי המקום וכללי הבטיחות מאפשרים זאת], ויש בזה גם מעין חינוך 'מקדש-מעט' שלהם בחנוכה³⁸.

הנרות יעמדו בשורה ישרה ולא בעיגול. כמורכב לא יהיה נר יוצא ונר נכנס, ולא אחד גבוה ואחד נמוך (הקובע לעניין זה הוא גובה השלהבת). חייב להיות הפסק בין נר לנר, כדי שלא יתקרבו השלהבות זו לזו וייראו כמדורה. כמורכב יש להרחיק את החנוכיות של בני הבית זו מזו, כדי שיהיה היכר לכל אחת מהן לחוד³⁹.

מדליקים כשהחנוכייה מונחת במקומה, ומשאירים אותה במקומה כל משך הזמן

לפני חנוכה, היה מצווה לזוגתו הרבנית שתדליק את החנוכייה בעצמה (אף שאת הברכות היתה שומעת מאחד הגברים)²⁷.

מעמידים את החנוכייה על כיסא, מעל שלושה טפחים (24 ס"מ) – ואין מדייקים שיהיה למעלה משבעה טפחים או סמוך לשלושה טפחים²⁸, אך לא מעל עשרה טפחים (80 ס"מ)²⁹. ה'שמש' קצת למעלה³⁰ מן הנרות³¹.

"קרה שהיה צריך לטלטל את המנורה טפה וטפחים לקרבה לאדמו"ר כדי שיוכל להדליק הנרות, ואחר-כך היו מעמידין אותה במקומה. ובכל-זאת בירך בעצמו והדליק"³².

אין מדליקים נר חנוכה מנר חנוכה אחר, אלא מהשמש או מנר של חול³³.

מנהג רבותינו נשיאינו שהיו מדליקים נר חנוכה בפתח אחד החדרים ולא על החלון³⁴, משמאל הנכנס, דהיינו מול המזוזה, לקיים "כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל, ונמצא שהוא מסובב במצוות"³⁵.

צריך להדליק את הנרות בבית שבו האדם

רבים מאישי אינם מקפידים שיהיה השמש דווקא "מעל", ומניחים אותו בצד, בנפרד (על גבי פמוט וכדומה, ויש מניחים משמאל למנורה) וי"א שכך נהגו רבותינו.

32) ספר-המנהגים שם. ומשמע, שלדעת הרבי טלטול **טפח** מהווה הזזה (בשו"ת שצויינה שם לא הוגדר המרחק כלל). ועי' ישערי הלכה ומנהגי או"ח ח"ב סי' ע"ב. ר"י חו"מ סי' קצח סי"ב.

33) שו"ע סי' תרע"ד סי"א בהגיה.

34) לקו"ש ח"ה עמ' 456, ועיי"ש.

35) סי' תרע"א סי"ז, לבוש וט"ז שם.

36) רמ"א סי' תרע"ז סי"א, ט"ז ומ"א שם. בעניין פנימיות של ישיבות ומוסדות חינוך, בסי' יחובת הדרי' (עמ' קו) כתב שהתלמידים כבני-בית וחובתם מדינת בחדר האוכל, ואם ירצו – יכוונו שלא לצאת בהדלקה שבחדר האוכל ואז ידליקו בברכה בחדר השינה. ובשו"ת אגרות-משה (או"ח ח"ד סי' ע' אות ג ווי"ד ח"ג סי' יד אות ה) ומנחת-יצחק (ח"ז סי' מא) כתבו שמן הדין עליהם להדליק בחדר השינה כיוון שרק הוא מיוחד לכל אחד מהם. ועליהם להסדיר תור לשמירה מפני סכנת דליקה ח"ו.

37) ספר-המנהגים.

38) סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 162. וכיוון שמדובר בבית אחד, מדליק בעל-הבית במקום המרכזי, והילדים רשאים להדליק בחדרם, בקלוחומר מהאמור בהערה 36.

בפועל, באיזה אופן יוסיפו בחינוך" (שיחת כ"ד כסלו בעת היחידות! לאורחים ס"ו, התוועדות תשמ"ח ח"ב עמ' 91, בלתי מוגה). ולמעשה, המשיך הרבי לציין את 'מנהג בית הרבי' שהבנת אינן מדליקות, גם בשנים הבאות – ב'סה"ש תש"נ ח"א עמ' 194 הערה 84, וכן ב'סה"ש תנשי"א ח"א עמ' 165 הערה 110. וראה שיחות-קודש תשל"ה ח"א עמ' 34. ראה גם אנציקלופדיה תלמודית ערך 'חנוכה', כרך טז עמ' רמח ררנב, ובהמצויין שם.

27) ליקוטי-שיחות חלק ל' שם. ועיין במשנה-ברורה סי' תרע"ה סי"ק ט.

לכאורה צ"ע, עפ"י אדמו"ר (קו"א סי' ערב סי"ק ב, ובכ"מ), שהידוע לברך – לא יתן לאחר לברך עבורו. ואולי הו"ע פרטי שלה, שלא רצתה לברך במקום בעלה, וא"כ אין זו הוראה לאחרות.

28) ספר-המנהגים.

לעניין ג' טפחים ועשרים אמה – נחשב הגובה לפי **השלהבת**, ולעניין עשרה טפחים – לפי **בסיס הנרות**, ובכל אופן, לא לפי בסיס החנוכייה (ראה שו"ת מנחת-יצחק ח"ו סי' סה אות ב' ושי"ג).

29) שו"ע סי' תרע"א סי"ו.

30) חשוב **שהשלהבת** תהיה למעלה מזו של שאר הנרות. ראה משנה-ברורה סי' תרע"ב סק"כ.

31) ספר-המנהגים, שו"ע סי' תרע"ג סי"א בהגיה ונו"כ.

לוח השבוע

שעליה לדלוק⁴⁰.

לנרות, ולומר תורה⁴⁶.

יש אומרים שיש לאכול בחנוכה מאכלי חלב וגבינה, זכר לנס שהיה על-ידי יהודית, בתו של יוחנן כהן-גדול⁴⁷.

מנהג ישראל (תורה היא) לאכול מאכלים שעשויים בשמן, לזכר נס השמן⁴⁶.

התוועדות:

מלבד ההתוועדות עם בני הבית והקרוכים ביותר (כנהוג אצל רבותינו נשיאינו⁴⁹), כדאי ונכון שבמשך ימי חנוכה [בכל יום ויום⁵⁰] יערכו בכל מקום ומקום – בחוג המשפחה⁵¹, וכן בבתי-ספר, במקומות עבודה וכו', לפי תנאי המקום והזמן – התוועדויות ומסיבות של שמחה בענייני דיומא⁵², הן לאנשים, הן לנשים והן לטף, בנים ובנות⁵³ [בכל המוסדות יש להתוועד עם התלמידים לפחות פעם אחת, ובמוסדות שלומדים בהם בחנוכה – להתוועד כמה פעמים. ההתוועדות – בזמן הדלקת הנרות, לומר דבר תורה מענייני דיומא, ואחר-

התחלת ההדלקה היא לאחר סיום כ"ה הברכות. מדליקים בשמן זית, וה'שמש' הוא נר-שעווה⁴¹. מתחילים להניח את הנרות בקצה הימני של המנורה⁴².

אמירת 'הנרות הללו' – לאחר גמר כל ההדלקה³⁷.

מתעכבים סמוך לנרות כחצי שעה⁴³.

מדייקים שידלקו הנרות חמישים דקות לכל הפחות⁴⁴.

נר שכבה בתוך שיעור זמן דליקתו – חוזרים ומדליקים אותו, ללא ברכה³⁷.

אחר שיעור זה – רשאים לטלטל את החנוכייה גם אם הנרות דולקים עדיין³⁷.

אחר שיעור זה – רשאים לעשות מלאכה⁴⁵ שלא כנגד הנרות, וגם ביום הראשון והשמיני³⁷.

בימי החנוכה צריכה להיות הוספה מיוחדת גם בלימוד התורה. כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה יושב אחרי הדלקת נר חנוכה בסמיכות

בכ"ה החיים שם ס"ק ט', ומסתבר שלא לאסור לפחות מלאכת אוכל נפש וכל מה שמתור בחוה"מ, ע"ד האמור בשו"ע רבינו סו"ס רנא.

(46) 'התוועדויות' תשמ"ב ח"ב עמ' 599 ועמ' 618. ובשיחת מוצאי זאת חנוכה תשל"ה ס"ט (מוגה), שיחות קודש תשל"ה ח"א עמ' 284), שמייד **לאחרי** ההמתנה ע"י הנרות ישב ללמוד שיעור גמרא.

(47) הוספות לשו"ע אדמו"ר סי' תרע"ט ס"ג, מהרמ"א שם. (48) סה"ש תשנ"ב ח"א עמ' 196 הערה 26.

(49) היום-יום, כח כסלו. וביאר הרב, שזה צ"ל לא בדרך אגב, כדי 'לצאת ידי-חובתו', אלא בהתלבשות ובהכנה מקודם ובסבר-פנים-יפות, שאז יתקבלו דבריו (שיחות-קודש תשי"ח עמ' קלא).

(50) לקו"ש כך כה עמ' 401. וראה התוועדויות תשמ"ו ח"ב עמ' 186 ואילך, ששמחה פורצת גדר של חושך העולם, עיי"ש.

(51) כמנהג רבותינו נשיאינו, היום-יום כח כסלו.

(52) לנהוג כמהדרין מן המהדרין גם בענין זה, וכמנהג שהביא הרמ"א (תר"ע ס"ב) לומר שירות ותשבחות בסעודות שמרבים בהם (סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 122), כדעת הרמב"ם שימי חנוכה הם "ימי שמחה והלל" (סה"ש תשנ"ב ח"א עמ' 207).

(53) "ולהעיר, שענין זה שייך גם למנהג נתינת דמי חנוכה: א) נתינת דמי חנוכה פועלת **שמחה**. ב) כשמודיעים על

39) דרכי-משה והג"ה סי' תרע"א ס"ד ובאחרונים, וראה אנציקלופדיה תלמודית ערך 'חנכה' עמ' שלו.

(40) שו"ע תרע"ה ס"א, ובמשנ"ב ס"ק ו.

(41) ספר המנהגים, 'שערי הלכה ומנהג' שם, ועיי"ש הטעם.

(42) ספר-המנהגים מסידור אדמו"ר, ושם נסמנו מקורות נוספים.

(43) ספר-המנהגים שם, ע"פ האחרונים סי' תער"ב ס"ב. וכדלהלן – יש לעסוק באותה שעה יחד עם בני ביתו בתורה או בשמחה של מצווה.

(44) ספר-המנהגים שם, ועיי"ש הטעם (וראה דיון בזה בהתקשרות גיליון רפג עמ' 15 וגיליון רפח עמ' 19).

ולמעשה, מדייקים בזה בלא פלוג גם כשמדליקים אחר צאת-הכוכבים, כגון במוצש"ק או כשמדליקים באיחור.

(45) מהלשון בספר-המנהגים "עושים מלאכה" (ולא "עושות" או "הנשים עושות") משמע לכאורה שלפני שיעור זה גם האנשים אינם עושים מלאכה, ע"י ס' חסידים סי'

קכא וסי' מהרי"ל עמ' תט. אבל ראה בהשלמה לשו"ע רבנו סי' עתר"י סו"ס ד שהבין שזו רק משמעות, וכשאר

הפוסקים שהביאו זאת, גם הוא תלה זאת במנהג בפועל. וכיוון שלא ידוע שנוהרו בזה רבותינו ואנ"ש (הרה"ח רי"ל

שי' גורנו, וגם בלוח כולל-ח"ב כתב זאת רק לנשים), ניתן לכל היותר לדייק שהרבי לא שלל מנהג זה (לאלה הרוצים

להחמיר על עצמם), אבל לא שעשהו "הוראה לרבים".

מהות המלאכה לא נתפרשה (מלבד איסור כיבוס ותפירה

לוח השבוע

הרי זה משובח⁵⁷. יש לחלק דמי-חנוכה לכל התלמידים, ואפילו למי שספק אם הוא בגדר תלמיד – ולו על-שם העתיד. ואולי זה גופא יסייע שיתקרבו בהקדם⁶².

חינוך:

מנהג ישראל⁶³ לשחק ב'סביבון', וידוע מנהג בני-ישראל לכתוב על ה'סביבון' את האותיות נ-ג-ה-ש, ראשי-תיבות: "נס גדול היה שם"⁶⁴, ובכמה מקומות עורכים 'הצגות' הקשורות עם סיפור פרשת ימי חנוכה, מתחפשים ל'חשמונאים' וכו' [כמובן – ובפרט בקשר לבנות – הכול באופן של צניעות ועל-פי הוראת חכם], וכך ימי החנוכה מסוגלים ביותר לארגון כנסים לילדי ישראל – צבאות ה'⁶⁵.

צדקה:

נוהגים להרבות בצדקה בימי חנוכה⁶⁶, ו"אנו מחוייבים בימי חנוכה... גמ"ח בממון וגוף"⁶⁷. עורכים מגבית של צדקה, וזה הזמן המתאים להשלים את מגבית הצדקה של כל חודש כסלו⁶⁸, ובפרט ב'זאת חנוכה'⁶⁹.

בעניין המגביות לצדקה בימי סגולה, הודיע הרבי פעמים רבות, שעל כל אחד ואחד להתעורר ולנדב כדבעי מעצמו, גם בלא

כך שאחד הילדים ידליק נר חנוכה לכולם. וכן יחלקו אז דמי חנוכה לתלמידים⁵⁴. ולספר בהן אודות נס חנוכה והלקחים שיש ללמוד ממנו. תחילה לערוך מסיבה כללית לכל הסוגים, בהשתתפות המשפיע, הרב וכיו"ב, ואחר-כך מסיבה פרטית לכל סוג בנפרד, במירב המקומות, כדי שיוכלו הכול להשתתף. וכן בקשר לילדים⁵⁵.

דמי חנוכה⁵⁶:

הרבי הורה להשתדל לתת מעות-חנוכה לילדים [בנים ובנות⁵⁷, הן קטנים והן גדולים⁵⁸]. וכן היה אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע נתן לבנותיו, גם אחרי הנישואין, וגם לחתניו⁵⁹] על-כל-פנים פעמיים במשך ימי חנוכה, ומה טוב – מצד התגברות חושך הגלות, כולל ובמיוחד בנוגע להידרדרות מצב החינוך – להוסיף ולהרבות באור וקדושה, ולתת דמי חנוכה גם בכל יום, חוץ מבשבת (גם לא בדבר המותר – גזירה כו') והוספה מיוחדת – כפליים, או ג' פעמים ככה – בליל הרביעי או החמישי⁶⁰.

הנשואים – יבקשו האיש מהאישה, והאישה מהאיש, וכיוצא בזה בנוגע לזקנים וזקנות⁶¹. אלה שלא קיימו מנהג זה בשלמות, ישתדלו להשלים בימים הסמוכים לחנוכה, וכל המקדים

כ"ק אדמו"ר מהורשי"ב נייע נתן גם לנכדו, שיחת נר ה' דחנוכה תש"ל (בלתי מוגה) בסופה.

60 לקיים מנהג כ"ק אדמו"ר מהורשי"ב, המובא בהיוס" יום, כח כסלו – סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 163, וסה"ש תשי"ח ח"א עמ' 194. ישערי הלכה ומנהגי שם.

61 'התועודות' תשמ"ז ח"ב עמ' 132.

62 אג"ק כרך כא עמ' קצה, וראה קובץ 'היכל מנחם' ח"ב עמ' קצג.

63 גם בבית רבותינו נשיאנו – 'התועודות' תשמ"ז ח"ב עמ' 185.

64 ראה בני-יששכר מאמרי חודש כסלו-טבת מאמר ב' (מו"ב). סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 360 הערה 32.

65 'התועודות' תשמ"ב ח"ב עמ' 545.

66 ספר-המנהגים, עיי"ש בהערה, ובלקו"ש ח"ה עמ' 443 בהערות.

67 פרי-מגדים שם, הובא ונתבאר בלקו"ש ה"ל.

68 'התועודות' תשמ"ז חלק ב' עמ' 204 ועמ' 215.

69 לקו"ש ח"ה עמ' 444.

חלוקת דמי חנוכה – מתקבצים רבים, וכשמוסיפים בדמי חנוכה, נוספים עליהם" (סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 165 הערה 105).

54 שיחת ש"פ וישב תשל"ד ס"ה (הנחת ה' בלתי מוגה – שיחות-קודש תשל"ד ח"א עמ' 196).

55 ע"פ שיחת ש"פ וישב תשל"ג ס"ב (בלתי מוגה – שיחות-קודש תשל"ג ח"א עמ' 209) ושיחת ש"פ וישב תשל"ז ס"א (כני"ל – שיחות-קודש תשל"ז ח"א עמ' 358).

56 תוכנם – [לא לשמחם בלבד, אלא] עניין החינוך, מתן 'פרס', כמיקדמה: לעודדם שיוסיפו יותר בלימוד התורה ('התועודות' תשמ"ח ח"ב עמ' 65); להראות שגם הממון נהפך לרוחניות על-ידי שמשמש לעניינים כשרים ובפרט לענייני קדושה (לקו"ש ח"י עמ' 290), ובמיוחד – לחנכם להרבות בצדקה ('התועודות' תשמ"ח ח"ב עמ' 63).

57 סה"ש תשי"ח ח"א עמ' 210.

58 שם, עמ' 199.

59 סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 163, נדפס גם בישערי הלכה ומונהג או"ח ח"ב ס"י רפג.

לוח השבוע

שיזכירוהו על כך⁷⁰.

יום שני,

כ"ה בכסלו, א' דחנוכה

תפילת ערבית:

בחנוכה יורד האבל לפני התיבה⁷¹.

[אגב: בכל זמן שמתפללים בבית-הכנסת, מדליקים נרות בעמוד הש"ץ⁷²].

אין מפסיקים לפני שמונה-עשרה כדי להכריז 'ועל הניסים'⁷³. שכח לאומרו, אם נזכר קודם "ה" של סיום הברכה, חוזר ומתחיל 'ועל הניסים', ואם כבר אמר "ה" – אינו חוזר⁷⁴. בברכת המזון, אם נזכר קודם "ה" של סיום הברכה, חוזר ומתחיל 'ועל הניסים', ואם כבר אמר "ה" – אינו חוזר, אך כשיגיע לפני "הרחמן הוא יזכנו"⁷⁵, יאמר "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי..."⁷⁶.

תפילת שחרית:

נוהגים להדליק נר חנוכה בבית-הכנסת (מקומו כבליל אמש) בלא ברכה, לפחות עד אחר התפילה⁷⁷. גם כעת מדליקים על-ידי שמש⁷⁸.

אין לדלג לכתחילה 'ועל הניסים' כדי לענות 'קדושה' ו'מודים'⁷⁹.

אבל אינו עומד כשליח-הציבור לאמירת הלל. לאחר הלל, חוזר האבל לעמוד, לאמירת חצי קדיש⁸⁰.

אין מתענים בחנוכה, אפילו חתן ביום חופתו⁸¹.

שחרית. לאחר חזרת הש"ץ: הלל שלם (כל ימי החנוכה), חצי קדיש. מוציאים ספר-תורה וקוראים לשלושה עולים (בפרשת נשא, במדבר ז, א"ז): כהן – "ויהי ביום כלות משה... לחנוכת המזבח"; לוי – עד "מלאה קטורת"; ישראל – עד "נחשון בן עמינדב". מכסים את ספר-התורה ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. וממשיכים כסדר: אשרי, ובא לציון,

לומר זאת מייד אחר יאל יחסרנו שלדעתו שם הוא סיום הברכה (הובא גם בנטעי-גבריאל ה' פורים פרק עה הע' ח), משא"כ לידן שאין עונים שם אמן, סיום הברכה הוא ביונאמר אמן (כמ"ש באג"ק ח"ז עמ' רכ"א). וראה בטור סו"ט קפט "נהגו להאריך בברכת הטוב והמטיב 'הרחמן בכמה גוונים', משמע שטרם נסתיימה הברכה. וראה בשו"ע אדמוה"ז שם סו"ט), ולכן אומרים שם 'ועל הניסים'. אלא שהקצות השלחן בעצמו פסק לעיל ס"ב (מחיי אדם מז, א) שיש לענות אמן אחר יאל יחסרנו, וצ"ע. כן צע"ק מדוע לא נאמר שסיום הברכה הוא ב'יואמרו אמן' שבסוף כל בקשות 'הרחמן, ונסמך על ה'אמן' שאומרים עליו.

76 רמ"א סי' תרפ"ב ס"א. ובראש-חודש, יקדים לזה 'הרחמן הוא יחדש' משום דתדיר קודם – יד אפרים, משניב וכה"ח שם.

77 פרמ"ג סי' תרע"ה בא"א סי"ק ד.

78 ראה טעמים לזה בשערי הלכה ומנהגי שם עמ' רעו.

79 ספר-המנהגים, משו"ת צמח-צדק שער המילואים סי' יא (במהדורת תשנ"ד: או"ח סי' ק"ג).

80 מכיוון שהוא סיום תפילת שמו"ע, שו"ע אדמוה"ז סי' נה ס"ד.

81 שו"ע ורמ"א סי' תקע"ג. הוספות לשו"ע אדמוה"ז סי'

70 'התוועדות' תשמ"ה ח"א עמ' 652, ח"ב עמ' 1169, ח"ג עמ' 1537 ועוד.

71 ספר-המנהגים עמ' 8.

72 ראה בסי' ימשבחי רבי עמ' 48, שהרבי אמר להרה"ח רי"ל ש' גורנו: "בכל פעם כשמתפללים – גם כשאין הש"ץ 'יחויב' – צריכים הנרות לדלוק". בשו"ע הקצר סי"פ כד כתב, שבאם אין הש"ץ 'יחויב' מדליקים רק שני נרות. אבל למעשה מדליקים תמיד ה' נרות גם לשבת ויו"ט וכו', ואולי מפני שהיחויבים אומרים אז קדיש. וע"ע.

73 ונהגו לסמן זאת בטפיחה על השולחן וכדומה, כמו בייעלה ויבוא' ויטל ומטר'.

74 ובט"ז סי' תרפ"ב סי"ק ג וא"ר שם סי"ק ב כתבו שכל-שכן שמי שכח בתפילה יאמר קודם יהיו לרצון האחרון "יהי רצון מלפניך שתעשה לנו ניסים ונפלאות כמו שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. בימי מתיהו...".

75 סידור יעב"ץ (בהוצאת אשכול ח"א עמ' תסה), שלחן שלמה וערוך השלחן סי' תרפ"ב סי"ג (וכ"מ ביד אפרים וכו' שבהערה הבאה), וכ"כ בקצות השלחן סי' מז בבדי השלחן סי"ק יח כימנהג העולם. וסיים 'יומסידור הנוסח שאומרים תחילה יונאמר אמן', משמע ששם הוא סיום ברכת הרחמן". וכוונתו כנראה לשלול את המובא בלוח א"י בשם האדר"ת

(*) אבל שם כתב רק שסומכים על אמן זו, ולא דקאי על כל הברכה, דאליכ מדוע "אין יכול לזוז אומר יואמרו אמן" (בברכת בעה"ב, דברי שו"ע אדמוה"ז שם ס"ה מהמ"א שם).

לוח השבוע

קדיש תתקבל, בית יעקב⁸² וכו' עד סיום התפילה.

כ"ז בכסלו, ג' דחנוכה

הדלקת נר שני:

בו יצא לחירות אדמו"ר הזקן ממאסרו השני בשנת תקס"א⁸⁶.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לא הקפיד להחליף את הפתילות בכל יום⁸³.

שחרית: כדאמול. קריאת התורה למנהגנו: כהן – "ביום השלישי... מלאה קטורת", לוי – "פר אחד... בן חלון", ישראל – "ביום הרביעי... בן שדיאור".

בהדלקת הנרות אין מברכים 'שהחיינו' (אלא-אם-כן זו ההדלקה הראשונה שלו השנה). מדליקים תחילה את הנר החדש, משמאל לנר שהיה אמש, וממשיכים משמאל לימין (וכן בכל הלילות). אחר הדלקת כל הנרות אומרים "הנרות הללו"⁸⁴.

יום חמישי

כ"ח בכסלו, ד' דחנוכה

יום שלישי,

כ"ו בכסלו, ב' דחנוכה

כאמור (כמצויין בהערה 60), אדמו"ר מהורש"ב היה נותן דמי חנוכה בליל נר הרביעי או החמישי, והוראת הרבי היא, שכיוון שנותנים בכל יום, יש לתת הערב ומחר בהוספה.

שחרית: כדאמול. הלל שלם. חצי קדיש. קוראים לשלושה עולים בפרשת נשא: כהן – "ביום השני... מלאה קטורת", לוי – "פר אחד... בן צוער", ישראל – "ביום השלישי... בן חלון". וכיצא בזה בשאר ימי החנוכה, קורא השלישי את היום הבא⁸⁵.

שחרית: כדאמול. קריאת התורה למנהגנו: כהן – "ביום הרביעי... מלאה קטורת" לוי – "פר אחד... בן שדיאור", ישראל – "ביום החמישי... בן צורישרי".

עמ' ק. 'תפארת מלך' גיליון א, כפר-חבי"ד תשנ"ה, עמ' 82, ושי"נ.

86 החופשה השניה בשנת תקס"א היתה נצחון תורת החסידות ודרכי החסידות ביתר שאת ויתר עז מכמו שהיה בפעם הראשונה (בשנת תקני"ט) – שאז היתה ההלשנה בעיקרה על אדמו"ר הזקן, וההלשנה בשנת תקס"א היתה בעיקרה על תורת החסידות. ספר-המנהגים עמ' 93, מלוח היום-יום עמ' ז, וקונטרס לימוד החסידות פרק ו, עיי"ש בארוכה.

בג' דחנוכה חופשה ניתנה לו להתיק דירתו למעון פרטי, ואשר יקבע דירתו – באופן זמני – בפטרבורג (רשימת אדמו"ר מהוריי"צ, 'ספר התולדות' – אדמו"ר הזקן ח"ג עמ' 746). ובספר-השיחות תורת-שלום עמ' 84 איתא שיצא בנר החמישי. והשיב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "ויש לומר, בדשניהם היו ענייני גאולה (גם כפשוטם)" – הובא בליקוטי-שיחות כרך כה עמ' 399 הערה 44.

ואף בגאולתו הראשונה, ייט כסלו תקני"ט, היתה שלימות הגאולה (בנוגע אליו) באופן שיחור לבוריו בימי חנוכה – שהרי ביום ג' דחנוכה חזר מפטרבורג לוויטבסק, כדאיתא בלקוטי-דיבורים עמ' 23 (התועודות' תשמ"ז ח"ב עמ' 95 ועמ' 101).

תר"ע ס"ה. לוח כולל-חבי"ד.

82 סידור אדמוה"ו אחרי הלל. וראה שער הכולל פ"יא סכ"ג.

83 'התועודות' (טו) תשמ"ז ח"א עמ' 303, עיי"ש הטעם. בקונטרס 'ברוך שעשה ניסים' חנוכה תשי"א, שבו נדפסו מנהגי חנוכה לראשונה, כתב הרבי: "נהגו שהפתילות יהיו בכל יום חדשות. וי"א דאין חוששין לזה, ואדרבה הישנות נוחין יותר לדלוק. ולע"ע, לא יכולתי לברר מנהג רבינו בזה" משמע, שאם יתברר מנהגו – יוכרע הספק. ולפלא שבס' המנהגים, שנדפס בשנת תשכ"ו, נעתק משם ללא שינוי [ולא ידוע שהכניסו אז את השיחה הני"ל כלל], למרות האמור באותה שיחה. ומה שהרבי נהג (עכ"פ בשנים האחרונות) להדליק בפתילות חדשות בכל יום, הנה עד שנת תשמ"ח הכינה את החנוכיה הרבנית או אחד מהמשבי"ק בבית, ואח"כ – הר"ר שדי"ב גאנובורג, ולא ידוע אם קיבלו הוראות מהרבי על כך.

84 ספר-המנהגים עמ' 70, מסידור אדמוה"ו ועוד.

85 לוח כולל-חבי"ד (שגם בארה"ק מנהגנו כדעת הרמ"א סי' תרפ"ד ס"א, ושיית הצמח-צדק או"ח סי' סח), מוגה – אגרות-קודש חט"ו עמ' כה (נפלא שנשמטה ההוראה מספר 'שערי הלכה ומהג"ו') וראה בקבצים: 'אהלי שם' גיליון ג'

יום שישי

כ"ט כסלו, ה' דחנוכה

כנ"ל, הרבי הציע לתת גם הערב הוספה מיוחדת ב'דמי חנוכה'.

ביום זה הגיעו לביתם החסידים שנאסרו עם מאסרו הראשון של אדמו"ר הזקן בשנת תקנ"ט, ונקבע ליום התוועדות ושמחה.⁸⁷

שחרית: כדאמול. קריאת התורה למנהגנו: כהן – "ביום החמישי... מלאה קטורת", לוי – "פר אחד... בן צורישרי", ישראל – "ביום השישי... בן דעואל".

שניים מקרא ואחד תרגום: אחרי חצות היום קוראים את כל פרשת 'מקץ' עם הפטרתה המקורית, וניתן לקרוא היום גם את הפטרת שבת חנוכה⁸⁸ (או כהנהגת רבותינו, לחזור מחר בבוקר מ'שביעי' עד גמירא עם הפטרת שבת חנוכה⁸⁹).

יש לזכור לערוך את ההדלקה הפומבית אחרי פלג המנחה.

מתפללים מנחה ומדליקים נר חנוכה בבית-הכנסת⁹⁰ [וטוב שיהיו עשרה בבית-הכנסת בשעת ההדלקה⁹¹], ובבית [ראה להלן], ואחר-כך נר שבת⁹², אבל אין להתפלל מנחה ביחידות לצורך כך⁹³.

היום, מכיוון שמדליקים לפני זמן הדלקת

נרות שבת, שהוא מוקדם לפחות בכ"ט דקות מזמן ההדלקה בכל יום, יש להקפיד לצקת יותר שמן, כדי שידלקו הנרות לפחות חמישים דקות אחרי שקיעת החמה (מי המדליקים בנרות מוצקים, יש לעוררם שידליקו בנרות גדולים יותר מבכל יום).

היום אין מתעכבים חצי שעה סמוך לנרות⁹⁴.

* מגש, ואף כיסא או שולחן שהניחו עליו נר-חנוכה, נעשה בכך 'בסיס לדבר האסור', ונאסר בטלטול בשבת. אם יודעים שיודקו במשך הערב לשימוש בכיסא, או להזיזו הצידה כדי לעבור שם (ולא רק כדי "שלא ישחקו בו הילדים" וכדומה), קיימות שתי אפשרויות:

(א) להניח את החנוכיה על מגש, ויחד עמה להניח שם מבעוד-יום חלה (או גביע-קידוש חשוב), שאז יהיה המגש מותר בטלטול, לאחר שיכבו הנרות, כ"בסיס לדבר האסור ולדבר המותר", עם החנוכיה שעליו, לכל מקום שרוצים, כ"טלטול מן הצד לצורך דבר המותר", והכיסא יתפנה.

(ב) להניח את החנוכיה על הכיסא עם חלה או גביע כנ"ל. לאחר שיכבו הנרות ויודקו למקום-הכיסא, יהיו רשאים לטלטל הצידה, לכל מקום שרוצים, את הכיסא וכל אשר עליו, כנ"ל במגש, והמקום יתפנה⁹⁵.

89) יהיום יום' די טבת. וראה אג"ק סוף כרך ח"י. 90) לוח כולל-חבי"ד.

91) ראה ביאור הלכה סי' תרעא סי' סדי"ה ויש נוהגין.

92) ספר-המנהגים, ראה שם הטעמים לזה.

93) קיצור שליה הלי חנוכה, וא"ר ר"ס תרע"ט. וכן נהג הרבי אחרי שנת תשמ"ח, כאשר חזר מן ה'איהול' סמוך לשקיעה: הדליק נר חנוכה, נר שבת, ואחר-כך התפלל מנחה בציבור.

94) היום-יום, כ"ה בכסלו (ומהלשון משמע, שבכל זאת התעכב **מעט**), ספר-המנהגים.

95) הרה"ג ר' לוי-יצחק ש"י הלפרין, ע"פ שו"ע אדמוה"ו סי' רע"ז סי', רע"ז סי', רע"ז סי', ש"ט סי', ש"ט סי' (העניין נדון ונתבאר לפרטיו ב'התקשרות' גיליונות רפג, שפה, שפז, שפט ושי"ט).

במקרה של צורך גדול לטלטלו לפני-כך, יעשו שאלת חכם ע"פ המבואר בסי' רע"ז סי'.

87) 'כרם חבי"ד' גיליון 4 ח"א עמ' 18. וראה שם בהמשך הדברים. ובשיחת מוצאי זאת חנוכה תשל"ד סוס"ג מבאר בזה מה שמצאנו מאמרי-חסידות שמצויין עליהם תאריך אמירתם "יום ה' דחנוכה" (כגון בהמשך ימים רבים – תרל"ו), ראה במפתח שבסוף הספר), אף שציון כזה מופיע רק אם נאמר המאמר בשבת, ביום-טוב או במאורע מיוחד. מעלת **נר ה' דחנוכה** בכלל – להאיר גם יבחוץ, כיוון שיום זה לעולם אינו חל בשבת (שם). בשיחת נר ה' דחנוכה תשי"מ נתבאר מעלת היום, שבו לראשונה רואים התחלת הוספת האור בעולם לשיטת בית הלל יותר מאשר לדעת בית שמאי – חמשה נרות. ובליקוטי-שיחות חט"ו עמ' 545, מבאר מה שיום זה הוא ער"ח ומ"מ א"צ לתחנון, אלא הכל נפעל בשלימות מתוך שמחה, הן ע"י עיצומו של יום (חנוכה) והן ע"י עבודת האדם.

88) היום-יום ל' סיוון. וראה שו"ע אדמוה"ו סי' רפה סי'. ישערי הלכה ומונהג א"י ח"א סי' קלב. לוח כולל-חבי"ד.

"מבצע חנוכה"

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

חנוכייה. כמו-כן בקשר ליהודים הנמצאים לעת-עתה בבתי-רפואה או בבתי-כלא, והנמצאים בכוחות הצבא והמשטרה – בכל אתר ואתר⁴ להשתדל שבכל מוצב צה"ל תהיה לפחות מנורת-חנוכה אחת, ושכל יום ידליק בה חייל אחר. וכן לומר להם דברי תורה עם חלוקת דמי חנוכה, ועדיף שגם החיילים עצמם יאמרו דברי תורה ויחלקו דמי חנוכה, ושתהיה להם קופת צדקה על השולחן או על הכותל⁵.

ד) להשפיע על החברים והשכנים היהודים להדליק נרות חנוכה.

ה) להשתדל שכל ילדי ישראל, בנים ובנות, יקבלו מעות חנוכה.

ו) מה טוב אשר גם הילדים ייתנו מעות חנוכה לחבריהם, והילדות לחברותיהן.

ז) לעורר את הילדים לתת צדקה במשך ימי החנוכה, חוץ משבת-קודש, ותמורת זאת ייתנו בערב שבת כפליים – גם בעבור יום השבת.

ח) לעורר אותם להוסיף בלימוד בכל יום מימי החנוכה מענייני חנוכה אשר בתורה – לכבוד ימי החנוכה.

ט) להדליק⁶ נר חנוכה בזמנו במקומות ציבוריים ופומביים, כדי להרגיש העניין

בשנים האחרונות הציעו כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו כמה פעולות⁷ שמטרתן לחזק את קיום מצוות ומנהגי חנוכה. ועניין מיוחד לזה בארה"ק ת"ו, שכתור 'פלטריין של מלך' זקוקה לאור במיוחד, ולביטול החושך, שישפיע גם "על פתח ביתו (=ארה"ק) מבחוץ" להגנה ושמירה עליה ועל תושביה?⁸

א) לפעול [וגם הנשים יפעלו בזה, ואדרבה – במיוחד, הן במבצע חנוכה כפשוטו והן בתוכן הפנימי להאיר בכל מקום ב'נר מצווה ותורה אור', אלא שהפעולה בזה צריכה להיות בתכלית הצניעות, גם באופן דמהדרין מן המהדרין, כמובן וגם פשוט⁹] להדלקת נר חנוכה בכל בית יהודי [ואף לתת להם מנורת-חנוכה במתנה¹⁰]. ובמקומות שאין האנשים מדליקים – ישתדלו לכל-הפחות שאשה (או ילדה) תדליק נר חנוכה (אף-על-פי שמכמה טעמים עדיף שידליק איש ולא אשה)¹¹.

ב) כל הגברים, ובכללם גם ילדים רכים, ידליקו חנוכייה לעצמם.

ג) לאסוף את ילדי ישראל – גם אלו שלא למדו מעולם בבית-ספר יהודי – לספר להם את סיפור נס החנוכה, לשמח אותם (רצוי גם בסופגניות וכדומה), ולאפשר להם להדליק

4) שיחת ש"פ וישב תשל"ד ס"ה (הנחת הת' בלתי מוגה – שיחות-קודש תשל"ד ח"א עמ' 196).
5) סה"ש תשמ"ז ח"א עמ' 172. וראה גם שיחות-קודש תשל"ד עמ' 237.
6) 'התנועות' תשמ"ט ח"ב עמ' 23.
7) סה"ש תשמ"ז ח"א עמ' 190.
8) הלכה למעשה, מדליקים על ידי יהודי שכבר הגיע למצוות

1) רוכזו בישוב המועדים (תשנ"ג) עמ' 98, ונוספו עליהם חלק מס"ג וסעיפים ט"ו. אגב, בשנת תשל"ד היתה הוראה שגם ילדים בגיל רך ידליקו נרות חנוכה (ואף הבנות – כהוראת שעה). וראה בילוח השבועי בגיליון זה.
2) שיחת ש"פ וישב תשל"ח סכ"ה (הנחת הת' בלתי מוגה, שיחות-קודש הישן תשל"ח ח"א עמ' 303).
3) שיחת מוצש"ק חנוכה תשי"מ סכ"ד-כה, ועוד.

הזמן גרמא

ד'פרסומי ניסא'. בכל עיר ועיירה, כפר ומושב, יש להדליק במקום הציבורי והמרכזי ביותר, ואם יש אפשרות להדליק גם במקומות נוספים – מה טוב. יש להודיע לנאספים שאינם יוצאים ידי-חובתם בהדלקה זו⁸, ולעוררם להדליק נר חנוכה בביתו של כל אחד ואחד. כשנאספים במקום לא-יהודים, יש לעוררם על דבר מצוות בני-נח שנצטוו בהן. ומצווה

לפרסם עושי מצווה, כולל על ידי פרסום התמונות וכו'.
(י) בדומה להדלקת שחרית בבתי-הכנסת – להדליק ללא ברכה גם ביום 'זאת חנוכה', וכל שכן בשאר הימים, בכינוסים ואסיפות במעמד עשרה מישראל, ובמיוחד ילדים רבים, עם סיפור-פרסום הנס⁹.

ובברכה, אף שאין זה בית הכנסת. שנפסק בשו"ע לברך על ההדלקה בו. וכפי שנהגו בפומבי שנה אחר שנה בהדלקה העולמית ששודרה בסיוע לוויין [ראה סה"ש תשנ"ב ח"א עמ' 189] החל משנת תשי"ג במקביל גם בלונדון ובפריז וכו' (שם הדליקו בכיכר העיר) **בהוראתו ובהשתתפות הפעילה** של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.

ולכאורה מתאים הדבר לפי טעם הריטב"א והריב"ש להדלקה בבית-הכנסת, משום **פרסומי ניסא בלבד**, וכ"ה בשו"ע ס"י תרע"א ס"ז (ראה אנציקלופדיה-תלמודית ערך 'חנוכה'; כרך טז עמ' רסז), וכמ"ש בשו"ת יביע אומר (ח"ז חאו"ח סי' נז אות ו) ועוד, שאף המברכים במסיבות **כנהוג** בארה"ק, יש להם על מה שייסמוכו (ולהעיר שגם המחמירין בדין ספק ברכות להקל א"א זאת במקום מנהג). וראה מש"כ בזה בארוכה בקובץ הערות וביאורים גיליון תתצ"ז עמ' 52.

* [ביכפר חב"ד גיליון 740 עמ' 76 מובא, שהחנוכיה הגדולה שבשדרה החמישית במנהטן גובהה 9.75 מ' – למעלה מעשרים אמה – ושצורתה וגם גודלה נעשו באישור

הרב, עיי"ש. אמנם הרב כתריאל שי קסטל מצא"ח נ.ג. מסר, שנהגו לעשות זאת למטה מעשרים אמה. כנראה מסרו לפירסום מידה של "מסגרת", כמנהג האדריכלים, אך תחתית השלהבת נמצאת עדיין בתוך עשרים אמה (תודה להרב לוי-צחק שי ראסקין, דומ"צ דחסידי חב"ד בלונדון).
* כשראש-העיר וכדומה אינו-יהודי, מכבדים אותו בהדלקת הישמשי.
* פעילי המבצע הורגלו לאחרונה להדליק בחנויות על-יד הקופות וכד', ועדיף לברך כשיש שם כבר עשרה נע' ביה"ל תרע"א ס"ז ד"ה ויש נוהגין, שבמקום צורך די שיגיעו אח"כ, וכ"פ בשו"ת מנח"א ח"ב סו"ס סח. ועי' ברמ"א תרי"צ סי"ח ובכף-החיים (שם), וכשאין עשרה – עדיף להדליק בחלון הראווה. וכ"ז לכאורה גם אם נסגרות החנויות תוך פחות מחצי שעה, ועדי"ז בביהכ"נ.
(8) סה"ש תשמ"ז ח"א עמ' 172. וגם מזה מוכח להדליק בברכה, כני"ל בהערה הקודמת.
(9) שיחת מוצאי זאת חנוכה תשל"ד ס"ג.

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן-יודא, ר' יוסף-יצחק, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחי